

Mr. F.B.M. Olijslager

Het weren van ongewenste personen

Agressieve klanten, stelende junks of zwervers. Winkeliers of kantoorpersoneel zien hen liever gaan dan komen. Om ongewenste personen te weren kan worden teruggevallen op huis- of lokaalvredebreuk. Zo kunnen ondernemers samenwerken door collectieve winkelontzeggingen uit te reiken. Als één van de ondernemers een verblijfsontzegging uitreikt, geldt dit ook voor de collega-ondernemers met wie hij samenwerkt.

De aanwezigheid van junks en zwervers doet afbreuk aan het straatbeeld en schrikt potentiële klanten af. Ondernemers kunnen weinig tegen hen ondernemen. Het publieke domein is immers voor iedereen. Anders wordt het als dit soort mensen zich gaat ophouden in het private domein. Het wordt helemaal anders als zij ook nog eens stelen, klanten bedreigen of erger nog klanten of personeel mishandelen. Met een combinatie van strafrechtelijke en privaatrechtelijke maatregelen kunnen dit soort lieden geweerd worden.

Privaatrechtelijke grondslag

De privaatrechtelijke grondslag staat in het Burgerlijk Wetboek. In artikel 5:1 staat dat eigendom het meest omvattende recht is dat iemand op een zaak kan hebben. Dat betekent onder meer dat de eigenaar van een pand bepaalt wie dat pand of het terrein van dat pand mag betreden en onder welke voorwaarden hij daar mag verblijven. De huurder van een pand heeft dezelfde zeggenschap op grond van het huurrecht. Eigenaar of huurder worden ook wel rechthebbende genoemd. Een rechthebbende is ook de zaakwaarnemer die bij afwezigheid van eigenaar of huurder geacht wordt voor zijn belangen op te komen. Hoewel een winkelier of kroegbaas zijn onderneming in de regel voor een ieder open stelt, neemt dat niet weg dat hij bevoegd blijft de toegang aan bepaalde personen te ontzeggen.

Strafrechtelijke grondslag

De strafrechtelijke grondslag is het strafbare feit "huisvredebreuk". De reikwijdte van het begrip "huisvredebreuk" is ruimer dan alleen de woning. Het strafbare feit betreft ook besloten lokalen en besloten erven. Zo zijn winkels, horecabedrijven, bibliotheken en ziekenhuizen besloten lokalen als de rechthebbende zijn wens daartoe kenbaar heeft gemaakt. Het misdrijf kent twee verschijningsvormen: het weigeren om te vertrekken nadat de rechthebbende dat gevorderd heeft en het wederrechtelijk binnendringen. Beide verschijningsvormen worden hierna besproken.

Als eerste wordt het weigeren om te vertrekken na een daarop gerichte vordering besproken. Gedurende de openingstijden zijn op publiek gerichte bedrijven en instellingen vrij toegankelijk. Als iemand vervelend is kan de rechthebbende hem bevelen om te vertrekken. Na dat bevel is het verblijf niet langer toegestaan. Het verblijf is dan "wederrechtelijk". Vervolgens moet daarna een tweede vordering van dezelfde strekking wordt gedaan. Als betrokkene nu niet weggaat is hij strafbaar. Hij kan (door de politie) worden aangehouden. De politie maakt van het voorval proces-verbaal op en de officier van justitie oordeelt welke straf passend is. Een dergelijk akkefietje weerhoudt bepaalde personen er niet van om een paar dagen later wederom te verschijnen. Personeel dat hem op zijn ongewenste aanwezigheid attendeert loopt het risico agressief en provocerend te worden benaderd. Een verstandige "klant" zal het niet op de spits drijven. Een gewaarschuwd man telt immers voor twee. Makkend zal hij na de eerste vordering het pand verlaten. Omdat hij vertrekt is hij niet

strafbaar en kan dit trucje ongestraft meermalen herhalen. Dit tot grote ontevredenheid van de rechthebbende.

Wederrechtelijk binnendringen

Het meest bevredigend is daarom om ongewenste bezoekers bij voorbaat te weren. Zeker als klanten bij herhaling betrappt zijn bij winkeldiefstallen of betrokken zijn geweest bij een vechtpartij in de zaak is daar alle aanleiding toe. Het juridisch weren is mogelijk door betrokkene een verblijfsontzegging (of winkelverbod, afhankelijk van de lokatie waar iemand gewerd moet worden) uit te reiken. Dit is een uitdrukkelijke mondelinge of schriftelijke mededeling van de rechthebbende aan degene die niet meer welkom is. Voor het uitreiken van een verblijfsontzegging is geen toestemming nodig van de politie. Iemand die ondanks dat verbod de voor het publiek openstaande deur binnentreedt, maakt zich schuldig aan het wederrechtelijk binnendringen in een besloten lokaal. Dit is de tweede verschijningsvorm van huisvredebreuk.

Uitreiken in persoon

Ter voorkoming van misverstanden op een later moment heeft het de voorkeur de verblijfsontzegging schriftelijk te doen. Dat betekent dat de rechthebbende de persoonsgegevens van de verdachte nodig heeft. Persoonsgegevens kunnen onder bepaalde omstandigheden verkregen worden bij de politie. De ondernemer moet dan benadeelde zijn. Aan benadeelden van strafbare feiten mag de politie personalia van de verdachte verstrekken indien zij die nodig hebben om in rechte voor hun belangen op te kunnen komen. Een ondernemer die aangifte doet van winkeldiefstal, mishandeling of huisvredebreuk is benadeelde. Het heeft de voorkeur om de verblijfsontzegging aan de verdachte tijdens zijn gedwongen verblijf in het politiebureau in persoon uit te reiken. De verdachte krijgt een lik-op-stuk reactie op zijn misplaatste gedrag en het uitreiken in het bijzijn van een politiefunctionaris geeft extra gewicht aan de ontzegging. Voor de ondernemer is dat ook efficiënt. De gang naar het politiebureau kan gecombineerd worden met de administratieve afwerking van de aangifte. In de meest ideale situatie tekent de verdachte voor ontvangst. Dat voorkomt discussie op een latere terechtzitting als betrokkene het verbod tot binnendringen naast zich neerlegt en voor dat vergrijp proces-verbaal tegen hem wordt opgemaakt.

Hardnekkige overtreders

Maar wat moet er gebeuren wanneer een persoon de verblijfsontzegging negeert? De overtreder is direct strafbaar. Het is niet nodig dat nog eens een extra vordering wordt gedaan om de overtreder strafbaar te doen zijn. Iemand die verblijfsontzegging negeert wordt immers geacht wederrechtelijk te zijn binnengedrongen. Daarmee is de delictinhoud van artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht vervuld. Voor de strafbaarstelling is niet vereist dat de betreder enige vorm van geweld gebruikt. Zodra hij naar binnen loopt is hij fout. Globaal gesteld heeft de rechthebbende drie mogelijkheden. Hij kan betrokkene op de verblijfsontzegging wijzen en manen alsnog onmiddellijk te vertrekken. Na vertrek wordt alsnog aangifte gedaan bij de politie. Ook kan hij de politie bellen en wachten tot die arriveert en de verdachte aanhoudt. De derde en meest ingrijpende optie is dat de rechthebbende zelf tot aanhouding overgaat. Er is namelijk sprake van ontdekking van een strafbaar feit op heterdaad en in dat geval mag een ieder aanhouden.

Het Hoofdbedrijf Detailhandel heeft ondersteunend materiaal ontwikkeld voor winkeliers die een collectief winkelverbod willen inzetten als middel om potentiële winkeldieven te weren. Het gaat om standaardbrieven voor het geven van een waarschuwing en het daadwerkelijk aanzeggen van een verblijfsontzegging, een sticker voor de winkel deur

om aan te geven dat de winkel is aangesloten bij het initiatief tot het collectief winkelverbod en een korte handleiding waarin een aantal zaken wordt uitgelegd. Meer informatie over de ontwikkelde materialen van het Hoofdbedrijfsschap Detailhandel is te raadplegen op www.hbd.nl

Collectieve ontzeggingen

Verblijfsontzeggingen kunnen betrekking hebben op één locatie, maar ook op meerdere locaties en betrekking hebben op meerdere rechthebbenden. Zo kunnen ondernemers samenwerken door collectieve ontzeggingen uit te reiken. Als één van de ondernemers een verblijfsontzegging uitreikt, geldt dit ook voor de collega-ondernemers met wie hij samenwerkt. Zo kan een winkeldief of een zwerver met één verbod uit meerdere winkels worden geweerd. Dit kan binnen een winkelcentrum zijn of een winkelketen. Het kan ook gaan om een aantal samenwerkende bioscopen of horeca-ondernemers die de handen ineen slaan om gezamenlijk overlastgevers te weren uit hun bioscopen respectievelijk horecazaken.

De bioscopen in Rotterdam hebben hun samenwerking en uitwisseling van persoonsgegevens vastgelegd in het Protocol bioscoopontzegging Rotterdam (te raadplegen via http://www.cityrotterdam.nl/files_content/PROTOCOL_Bioscoopontzegging_Rotterdam_v15_definitief281209.doc).

Als een deelnemer een betrokkene een ontzegging heeft opgelegd, geldt deze ontzegging ook meteen voor alle andere aangesloten bioscopen. Centraal wordt bijgehouden aan wie een ontzegging is opgelegd. De Ondernemersvereniging Rotterdam City (OFRC) houdt deze administratie bij op www.cityrotterdam.nl. Op deze website is een database geplaatst waarin alle personen met een bioscoopontzegging zijn opgenomen. Deelnemende bioscopen kunnen met een speciaal password inloggen in deze database. Daarnaast zijn op deze site detailgegevens van alle deelnemers te raadplegen. Voor de deelnemers is het mogelijk om tweewekelijks een up to date lijst aangeleverd te krijgen ten behoeve van het personeel op de werkvloer. Door middel van speciaal ontworpen stickers op de buitengevel meldt de bioscoop al bij de ingang dat, bij het niet nakomen van deze voorwaarden een ontzegging geldt in alle bioscopen.

Ook Koninklijke Horeca Nederland (KHN) heeft een Modelprotocol Collectieve Horecaontzegging ontwikkeld voor haar regionale afdelingen die aan een samenwerkingsverband willen aangaan. In de praktijk heeft de horeca last van drugscriminaliteit, geweldsdelicten en overlast. Het modelprotocol CHO bevat een lijst met de meest voorkomende strafbare feiten zoals vernieling, vandalisme, diefstal, bedreiging, mishandeling, de aanwezigheid en gebruik van drugs en wapens en huisvredebreuk. Daarnaast heeft de horeca ook te maken met ander onrechtmatig of hinderlijk gedrag in of in de directe omgeving van de horecagelegenheid, zoals openbare dronkenschap, discriminerend gedrag en het negeren of overtreden van huisregels. Volgens het modelprotocol CHO worden horecabezoekers (hierna: betrokkenen) bij binnenkomst middels een schildje of sticker gewezen op de deelname van een horecaondernemer aan de CHO.

Indien voor het vaststellen van de identiteit van de betrokkene de politie persoonsgegevens in het bezit van de politie ('politiegegevens') verstrekt aan de horecaondernemer, dient daaraan volgens het modelprotocol CHO steeds een besluit van de korpsbeheerder aan ten grondslag te liggen in de zin van artikel 20 Wet politiegegevens (Wpg). Politiegegevens worden slechts verstrekt als dit met het oog op een zwaarwegend algemeen belang noodzakelijk wordt geacht door de korpsbeheerder. Indien is voorzien in een dergelijke grondslag kan de politie deze gegevens aan de database toevoegen.

Volgens het modelprotocol CHO kunnen het negeren van huisregels en het geven van overlast

aanleiding geven tot een schriftelijke waarschuwing van maximaal drie maanden of een IHO van maximaal zes maanden. Een derde schriftelijke waarschuwing leidt tot een *collectieve* ontzegging van drie maanden, een tweede IHO leidt tot een *collectieve* ontzegging van zes maanden.

De regionale KHN-afdeling is verantwoordelijke (term uit de Wet bescherming persoonsgegevens) voor het verwerken van de persoonsgegevens en beheert de centrale (https) afgeschermd database met persoonsgegevens.

Deelnemende horecaondernemers en andere vertegenwoordigers van het samenwerkingsverband (lees: de politie op grond van artikel 20 Wpg) kunnen met een unieke inlogcode de afgeschermd database raadplegen en aanvullen, maar zien daarbij enkel de opgelegde CHO's. De uitgereikte waarschuwingen en IHO's worden weliswaar door de regionale KHN-afdeling in de database geregistreerd, maar zijn voor de deelnemers niet zichtbaar.

Het geheel van gegevensverwerkingen dat ter uitvoering van dit soort protocollen plaatsvindt, dient te worden gemeld bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Omdat sprake is van het verwerken van "strafrechtelijke gegevens" voor derden moet het CBP vooraf toestemming verlenen voor deze vorm van gegevensuitwisseling. In feite is sprake van een waarschuwingsregister. Voor de juridische merites van een dergelijk Waarschuwingsregister wordt verwezen naar dit Deel. Het onderzoek door het CBP heeft voor beide hiervoor genoemde protocollen geleid tot een zogenaamde "verklaring omtrent rechtmatigheid".

Artikel 138 Wetboek van Strafrecht

1. Hij die in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanwege de rechthebbende aanstonds verwijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
2. Hij die zich de toegang heeft verschaft door middel van braak of inklimming, van valse sleutels, van een valse order of een vals kostuum, of die, zonder voorkennis van de rechthebbende en anders dan ten gevolge van vergissing binnengekomen, aldaar wordt aangetroffen in de voor de nachtrust bestemde tijd, wordt geacht te zijn binnengedrongen.
3. Indien hij bedreigingen uit of zich bedient van middelen geschikt om vrees aan te jagen, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
4. De in het eerste en derde lid bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien twee of meer verenigde personen het misdrijf plegen.

Een vergelijkbare strafbepaling staat in artikel 139 WvSr voor gebouwen die bestemd zijn voor de openbare dienst.

Artikel 139 lid 1 Wetboek van Strafrecht luidt:

Hij die in een voor de openbare dienst bestemd lokaal wederrechtelijk binnendringt, of wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van de bevoegde ambtenaar verwijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.

De term "ambtenaar" in deze bepaling moet worden uitgelegd dat daaronder tevens is begrepen degene die onder toezicht en verantwoording van de overheid is aangewezen in een functie waaraan een openbaar karakter niet kan worden ontzegd. Dat kan ook een medewerker van een particulier beveiligingsbedrijf zijn als de beveiliging van gebouwen is uitbesteed aan een particulier beveiligingsbedrijf. Het is verstandig dat de bevoegdheid om personen de toegang te ontzeggen of om personen weg te sturen is vastgelegd in de beveiligingsovereenkomst om hierover achteraf geen misverstanden te hebben.

Verblijfsontzegging

_____ (plaats), _____ (datum)

Hierbij ontzeg ik, _____ (ondergetekende),
lid van _____ (winkeliersvereniging, belangenvereniging horeca)

Aan:

Naam:

Voornamen:

Geboortedatum:

Geboorteplaats:

Adres:

Postcode+plaats:

de toegang tot:
het gebouw en/of het erf van
(winkelpand, horecapand, ziekenhuis)
gevestigd op het adres

De aanleiding tot deze ontzegging is uw gedrag in mijn onderneming op
(datum)

Deze ontzegging gaat in op _____ en eindigt op

Indien u aan deze ontzegging niet voldoet, schakel ik de politie onmiddellijk in. Omdat u in dat geval de wet overtreedt zal ik de politie verzoeken tegen u proces-verbaal op te maken.

Een afschrift van deze aanzegging heb ik verzonden aan de politie van
Deze ontzegging is uitgereikt in het bijzijn van _____ ambtenaar van politie.*

(handtekening)

* = (doorhalen wat niet van toepassing is)

Voor het uitreiken van een verblijfsontzegging is geen toestemming nodig van de politie.